

25.11.2003

22/4/02

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä

KANSANELÄKELAITOKSEN SOTILASAVUSTUSTA KOSKEVA OHJE

1 KANTELU

A arvosteli 31.12.2001 oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä Kansaneläkelaitoksen Oulun toimiston ratkaisua sotilasavustusasiassa. A:n mielestä Oulun toimisto menetteli virheellisesti ottaessaan hänen omistamansa osakkeet huomioon tuloina arvioidessaan A:n oikeutta sotilasavustuksena myönnettävään asumisavustukseen.

Lisäksi A arvosteli Kansaneläkelaitoksen sotilassavustuksesta antamaa informaatiota puutteelliseksi. Hän viittasi oheistamaansa otteeseen Kansaneläkelaitoksen internet-sivuilta. Niissä ei mainita, että myös omaisuus vaikuttaa sotilasavustukseen.

Ai kertoi luottaneensa saamaansa informaatioon. Jos hän olisi tiennyt sen, että omaisuus vaikuttaa sotilasavustukseen, hän olisi ilmoituksensa mukaan esittänyt varusmiespalveluksen alkaessa toivomuksen 12 kuukautta lyhyemmästä palveluksesta. A:n mielestä Kansaneläkelaitos on velvollinen korvaamaan hänelle sotilasavustuksena hänen asunnostaan maksamansa vuokran 1.1.2001 alkaen 12 kuukauden ajalta.

3 RATKAISU

3.1 A:n oikeus sotilasavustukseen

3.1.1 Kannanotto

Käsitykseni mukaan Kansaneläkelaitoksen Oulun toimiston, Pohjois-Suomen vakuutusalueen sosiaalivakuutuslautakunnan ja tarkastuslautakunnan A:lle antamat päätökset ovat olleen lain mukaisia. Asiassa ei ole aihetta epäillä, että ne olisivat ylittäneet harkintavaltaansa tai käyttäneet sitä väärin. Näin ollen A:n kirjoitus ei anna minulle tältä osin aihetta toimenpiteisiin.

3.1.2 Perustelut

Sotilasavustuksen myöntämisen edellytyksistä säädetään sotilasavustuslaissa (781/1993). Asevelvollisuuttaan tai siviilipalvelustaan suorittavalle voidaan maksaa sotilasavustuksena muun muassa asumisavustusta korvaukseksi vuokra-asunnon asumismenoista. Sotilasavustuksen saamisen yleisenä edellytyksenä on lain 2 §:n mukaan se, että palvelus on heikentänyt avustuksen hakijan toimeentulomahdollisuuksia sekä, että hän on avustuksen tarpeessa.

Lain 11 §:ssä säädetään avustusta myönnettäessä huomioon otettavista tuloista ja varoista. Säännöksen toisen momentin mukaan avustukseen eivät vaikuta muun muassa sellaiset varat, jotka eivät ole käytettävissä avustusta myönnettäessä sekä olosuhteisiin nähden pienehköt säästöt.

Kansaneläkelaitoksen eläke- ja toimeentuloturvaosasto toteaa lausunnossaan, että lain 11 §:ää tulkitaan vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan siten, että talletukset ja helposti realisoitavat sijoitukset otetaan huomioon sotilasavustusta myönnettäessä.

Sotilasavustuslain 12 §:ssä säädetään lisäksi, että avustuksena maksetaan laissa toisaalla tarkoitettujen menojen ja tulojen välinen erotus, jollei käytettävissä olevasta varallisuudesta muuta johdu.

Sotilasavustuksen myöntämisen lähtökohtana on siis avustuksen tarve ja käsitykseni mukaan edellä mainitut lainkohdat edellyttävät, että tätä tarvetta harkittaessa otetaan huomioon myös hakijan mahdollinen arvopaperiomaisuus.

3.2

Kansaneläkelaitoksen tiedotus sotilasavustuksesta

3.2.1

Kannanotto

Käsitykseni mukaan Kansaneläkelaitoksen internet-sivuilla ollut informaatio sotilasavustuksen myöntämiseen vaikuttavista seikoista on ollut vuonna 2001 puutteellista.

3.2.2

Perustelut

A:n hakeutuessa asepalvelukseen Kansaneläkelaitos tiedotti internet-sivuillaan sotilasavustuksesta seuraavaa: "Sotilasavustukseen vaikuttavat asevelvollisen ja avustukseen oikeutettujen omaisten käytettävissä olevat tosiasialliset tulot (nettotulot)".

Eläke- ja toimeentuloturvaosasto on lausunnossaan todennut, että sen internet-sivuilta puuttui tuolloin maininta omaisuuden vaikutuksesta sotilasavustuksena myönnettävään asumistukeen. Siellä ei ollut osaston mukaan myöskään mainintaa avustuksen yleisenä edellytyksenä olevasta tuen tarpeesta (sotilasavustuslaki 2 §). Osasto toteaa, että etuuksista on sivuilla vain pääkohdat eikä kaikkia yksityiskohtia.

Onkin totta, että etuuksia käsittelevillä internet-sivuilla pyritään usein esittämään asiat lyhyesti. Tarkoituksena on tällöin esitellä etuus yleisluontoisesti ja tuoda esiin vain siihen liittyvät, käytännön kannalta merkityksellisimmät seikat. Kaikkia yksityiskohtia yleisluontoisiin esitteisiin ei voi sisällyttää ja esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen maksamista etuuksista saa luonnollisesti paikallistoimistoista tarkempaa tietoa.

Käsitykseni mukaan nyt puheena oleva Kansaneläkelaitoksen internet-sivuillaan antama informaatio sotilasavustuksen myöntämiseen vaikuttavista seikoista on ollut niukkaa. Siitä puuttui viittaus asevelvollisen varallisuuden vaikutuksesta avustuksen myöntämiseen. Teksti on voinut osaltaan johtaa väärinkäsitykseen avustuksen myöntämisen edellytyksistä. Kyse on nähdäkseni etuuden hakijoiden kannalta asiasta, josta olisi tullut mainita myös esitteessä. Viittaus varallisuuteen olisi ollut toteutettavissa lyhyellä maininnalla. Kansaneläkelaitos on maininnut asian uusilla sivuillaan, mikä viittaa nähdäkseni siihen, että myös se pitää asiaa hakijoiden kannalta merkityksellisenä.

A kertoo, että hän olisi pyrkinyt suorittamaan vain 6 kuukauden varusmiespalveluksen, jos olisi palvelukseen astuessaan tiennyt osakeomistuksensa vaikuttavan avustuksen saamiseen. A vaatii Kansaneläkelaitosta korvaamaan hänen vuokramenonsa koko palveluksensa eli 12 kuukauden ajalta.

Oikeusasiamiehen toimivaltaan ei kuulu määrätä vahingonkorvauksia maksettavaksi ja A:n tulisi esittää vaatimuksensa Kansaneläkelaitokselle.

Totean tässä yhteydessä kuitenkin varusmiespalveluksen pituudesta yleisesti sen, että 12 kuukauden varusmiespalvelusta edellytetään upseereiksi, aliupseereiksi ja miehistön vaativimpiin erityistehtäviin koulutettavilta. Palvelustaan suorittava voi esittää toivomuksen kuuden kuukauden palvelusajasta, mutta käsitykseni mukaan palvelusajan pituuteen vaikuttavat ratkaisevasti asevelvollisen henkilökohtaiset ominaisuudet ja hänen tietonsa. Pidempää palvelusaikaa edellyttävän koulutuksen antamisesta määrätään sotilaskäskyasiana. Asevelvollinen ei siis voi itse valita palvelusaikansa pituutta.

A ei siis ole voinut itse päättää varusmiespalveluksensa kestosta. Hän on saanut Kansaneläkelaitoksen Oulun toimiston päätöksen tietoonsa jo tammikuun 2001 lopulla, jolloin hän oli suorittanut palvelustaan vasta vajaan kuukauden. Käytettävissäni olevasta selvityksestä ei ilmene, mitkä tekijät ovat lopulta vaikuttaneet siihen, että A palveli 12 kuukautta. Sen selvittäminen luotettavasti, olisiko A:lla ollut halutessaan mahdollisuus palvella vain kuusi kuukautta, on nähdäkseni jälkikäteen mahdotonta. Kansaneläkelaitoksen antaman informaation vaikutus A:n varusmiespalveluksen pituuteen jää näin ollen myös selvittämättä.

Kansaneläkelaitoksen internet-sivuilla ollut informaatio sotilasavustuksen myöntämiseen vaikuttavista seikoista on siis ollut edellä kerrotuin tavoin puutteellista. Kansaneläkelaitos on kuitenkin uudistanut sivujaan tältä osin ja puute on nähdäkseni korjautunut. Tämän vuoksi A:n kirjoitus ei tältä osin

anna minulle aihetta muuhun kuin, että lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Kansaneläkelaitokselle tiedoksi.
